

UNIVERSITAT
JAUME·I

X JORNADA D'ESCACS I EDUCACIÓ

Perquè els escacs i les aplicacions informàtiques es poden usar per fer matemàtiques. Aplicació a l'educació primària

Pablo Juan

María Santágueda

Ana M. Lluch

X JORNADA D'ESCACS I EDUCACIÓ

INDEX

1) Avantatges dels escacs

2) ODS

3) Software i escacs

4) Pensament Computacional

5) Matemàtiques i escacs

6) Situacions d'Aprenentatge

5è de Primària

6è de Primària

7) Conclusions

Avantatges dels escacs

L'11 de febrer de 2015 la Comissió d'Educació del Congrés dels Diputats d'Espanya va instar el Govern a introduir els escacs al sistema educatiu d'acord amb les recomanacions del Parlament Europeu de març de 2012. Llavors van argumentar que els escacs “millora la memòria i la capacitat estratègica, ensenya els estudiants a prendre decisions sota alta pressió i desenvolupa la concentració”.

**ESTEM EN PROCÉS DE ZUGZWANG RESPECTE A L'ESCACS
A ESPANYA I AL MÓN**

Avantatges dels escacs

Per què els escacs hauria de ser obligatori a l'escola

Els escacs no només entrenen la memòria i el pensament lògic, també **poden ensenyar lliçons de vida** als nens des d'una edat primerenca.

"Els **escacs entrena el pensament lògic**. Ensenya a prendre decisions, entrena la memòria, reforça la força de voluntat, motiva els nens a guanyar i els ensenya a afrontar la derrota. És l'única assignatura escolar que ho pot fer tot" (Samuel Misyakya).

Avantatges dels escacs

Per què els escacs hauria de ser obligatori a l'escola

L'ensenyament dels escacs i la seva **incidència en el desenvolupament de la personalitat** dels alumnes l'hem classificat en quatre grans grups, atenent els diferents aspectes formatius sobre els quals incideixen:

1. Objectius de **desenvolupament intel·lectual**.
2. Objectius de **desenvolupament personal** i de formació del caràcter.
3. Objectius **d'educació social** i esportiva.
4. Objectius **culturals i ampliació de coneixements**.

Avantatges dels escacs

" **Els escacs desenvolupa vint-i-cinc qualitats:** memòria, concentració, raonament lògic, pensament científic, autocrítica, responsabilitat personal, motivació, autoestima, planificació, previsió de conseqüències, capacitat de càlcul, imaginació, creativitat, paciència, disciplina, tenacitat, atenció a diverses coses alhora, càlcul de riscos , esportivitat, sang freda, compliment de les regles, respecte a l'adversari, visió espacial, combativitat i desig de aprendre".

Leontxo García

Es podria crear l'assignatura de
Valors, per a qualsevol nivell
educatiu de Primària, per exemple:
Centrar en igualtat

X JORNADA D'ESCACS I EDUCACIÓ

Per què els escacs educatius?

- Tot i no oposar-se als escacs esportius, no tenen els mateixos objectius.
- **Proporcionar als docents noves eines per treballar**
- Mostren una **millora significativa en moltes altres** àrees importants de desenvolupament
- Potser algunes de les contribucions d'escacs més importants a la formació del nen és l'**augment de la disciplina, l'autoestima i la confiança.**
- Però si a més a més **incorporem tècniques específiques de pedagogia** a través dels escacs, els resultats superiors.

X JORNADA D'ESCACS I EDUCACIÓ

ODS

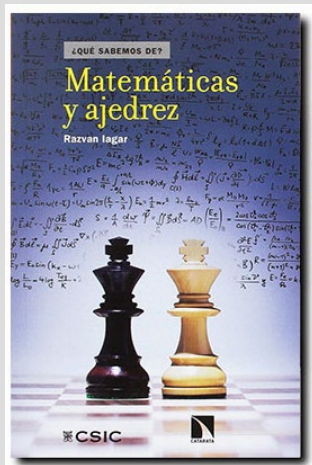

X JORNADA D'ESCACS I EDUCACIÓ

Software i escacs

“Matemáticas y ajedrez, un repaso a cómo máquinas y algoritmos analizan y calculan sobre el tablero.” Razvan Iagar (2017).

Mescla d'escacs, algoritmes, algo de matemàtiques i software.

A general reinforcement learning algorithm that masters chess, shogi, and Go through self-play (D. Silver et al.)

Inclús partides amb 6000 ELO (juny 2023)

[\(VIDEO\)](#)

Software i escacs

Mòduls escacs

Lela Chess Zero

Komodo

Sheder Chess

X JORNADA D'ESCACS I EDUCACIÓ

Software i escacs

Programes d'escacs per a ordinadors personals

- [Ajedrez de manzana](#)
- [Ajedrez de batalla](#)
- [Ajedrez de batalla: Juego de reyes](#)
- [Batalla contra ajedrez](#)
- [Compañeros de ajedrez](#)
- [Titanes del ajedrez](#)
- [Chessaria: la aventura táctica](#)
- [ChessGenius](#)
- [Maestro del ajedrez](#)
- [AjedrezV](#)
- [Ajedrez Coloso](#)
- [Ajedrez cibernético](#)
- [Delfi](#)
- [Fritz y Chesster](#)
- [Ajedrez Gran Maestro](#)
- [Compañero de ajedrez de Kasparov](#)
- [Gambito de Kasparov](#)
- [Ajedrez Lego](#)
- [Jugar ajedrez](#)
- [Ajedrez de poder](#)
- [Ajedrez puro](#)
- [REBELDE](#)
- [Sargón](#)
- [Sócrates II](#)
- [X3D Fritz](#)
- [Millones de juegos](#)

X JORNADA D'ESCACS I EDUCACIÓ

Software i escacs

Motors d'escacs

- [Tigre de ajedrez](#)
- [Astuto](#)
- [Cuco Ajedrez](#)
- [Fritz profundo](#)
- [Fairy-Max](#)
- [Fritz](#)
- [Fruta](#)
- [Ajedrez GNU](#)
- [HIARCS](#)
- [Houdini](#)
- [Ikarus](#)
- [Júnior](#)
- [KnightCap](#)
- [Komodo](#)
- [Leela Chess Zero](#)
- [MChess Pro](#)
- Naum
- Rybka
- Desfibradora
- Sjeng
- SmarThink
- Pescado de seco
- Turochamp
- Zappa

Interfàs gràfica d'usuari d'escacs

- Asistente de ajedrez
- ChessBase
- Maestro del ajedrez
- Fritz
- Ajedrez GNOME
- Explorador de ajedrez Hiarcs
- Pychess
- Base de datos de información de ajedrez de Shane
- Desfibradora
- Winboard
- XBoard

Software i escacs

Computadores d'escacs

- Beldad
- AjedrezMáquina
- ChipTest
- Cray Blitz
- Azul profundo
- Pensamiento profundo
- De alta tecnología
- Hidra
- Mephisto
- Saitek

Programes per a lligir i editat bases de dades d'escacs

- Asistente de ajedrez
- Experto informador de ajedrez
- ChessBase
- Base de datos de información de ajedrez de Shane

X JORNADA D'ESCACS I EDUCACIÓ

Software i escacs

Les millors webs per a treballar els escacs

<https://thezugzwangblog.com/jugar-al-ajedrez-online-gratis-las-25-mejores-webs/>

- [1.1 1. Lichess](#)
- [1.2 2. Playchess](#)
- [1.3 3. Chess24](#)
- [1.4 4. FIDE ONLINE ARENA](#)
- [1.5 5. Chess.com](#)
- [1.6 6. Juegaajedrez](#)
- [1.7 7. Buho21](#)
- [1.8 08. Chesstempo](#)
- [1.9 9. Peonocho – Servidor caído actualmente.](#)
- [1.10 10. Ajedrezonline – Vendido a Chess.com](#)
- [1.11 11. Ajedrezonline](#)
- [1.12 12. Casualarena](#)
- [1.13 13. Ajedrezjuego](#)
- [1.14 14. Mundijuegos](#)
- [1.15 15. Ajedrezweb](#)
- [1.16 16. Playok](#)
- [1.17 17. Yahoo](#)
- [1.18 18. Flyordie](#)
- [1.19 19. Interajedrez](#)
- [2 Mejores Webs para jugar al ajedrez online gratis en inglés](#)
  - [2.1 Instantchess](#)
  - [2.2 Sparkchess](#)
  - [2.3 Icc](#)
  - [2.4 Gameknot](#)
  - [2.5 Chesscube](#)
  - [2.6 Chess.com](#)
  - [2.7 Playok](#)

X JORNADA D'ESCACS I EDUCACIÓ

Software i escacs

Pensament Computacional

Curriculum Primària (Matemàtiques):

En la segona secció es descriuen les **competències específiques de l'àrea de matemàtiques**, a saber: competència en resolució de problemes, competència en raonament i connexions, competència en modelització, **competència en pensament computacional**, competència en representacions, competència en comunicació, competència en rellevància social i cultural, i competència en gestió de les emocions i actituds.

En la quarta secció s'identifiquen els **sabers bàsics de l'àrea de matemàtiques**, estructurats en blocs associats als diferents sentits matemàtics. Per a una millor identificació, en aquest document els sabers bàsics s'han distribuït entre els següents sentits matemàtics: Sentit numèric i de les operacions, Sentit espacial i geomètric, Sentit de la mesura i l'estimació, Sentit estocàstic i **pensament computacional**.

Pensament Computacional

L'alumnat abordarà **situacions d'aprenentatge de l'àmbit personal, educatiu i social** en els quals la resolució de problemes a través del **pensament computacional** i l'ús de recursos tecnològics tenen un paper rellevant. Durant la resolució de situacions problemàtiques mitjançant habilitats de pensament computacional, l'alumnat haurà de cooperar i col·laborar en grups, fent diferents rols (programador, revisor, executor, etc.).

Relacions o connexions entre les competències específiques:

Així mateix, quan en la resolució del problema s'utilitzen processos repetitius i/o recursius, ha d'acudir-se a la implementació d'algorismes, actuació recollida en la **CE4 Pensament computacional**.

Pensament Computacional

Bloc6.

El Pensament computacional **permet desenvolupar tècniques i estratègies per a obtenir solucions eficients utilitzant seqüències d'ordres.** En l'Educació Primària, aquest sentit matemàtic s'aplica en la identificació de regularitats, la creació d'algoritmes senzills o l'exploració de diferents opcions i estratègies davant una situació determinada.

1.er ciclo (1.º y 2.º)	2.º ciclo (3.º y 4.º)	3.er ciclo (5.º y 6.º)	1.er ciclo (1.º y 2.º)
PENSAMENT COMPUTACIONAL			
Identificació de regularitats, interpretació de rutines o instruccions amb passos ordenats. Predicció de termes en seqüències de figures o imatges o nombres.	x	x	
Identificació de regularitats i predicció de termes de seqüències numèriques. Creació de patrons.		x	x
Interpretació, modificació i creació d'algorismes senzills.		x	x
Interpretació i disseny d'algorismes senzills en fulls de càlcul i mitjançant programació per blocs.			x
Cerca i anàlisi d'estratègies en jocs abstractes sense informació oculta ni presència d'atzar: escacs , dames, etc.	x	x	x
Simbolització i obtenció de dades senzilles desconegudes en expressions amb igualtats.	x	x	x

Pensament Computacional

SECUNDÀRIA: En la segona secció es descriuen les **competències específiques de l'àrea**: competència en resolució de problemes, competència en raonament i connexions, competència en modelització, **competència en pensament computacional**, ...

Per a una millor identificació, en aquest document els sabers bàsics s'han distribuït entre els següents **sentits matemàtics**: Sentit numèric i de les operacions, Sentit espacial i geomètric, Sentit de la mesura i l'estimació, Sentit estocàstic i **pensament computacional**.

La competència específica 4, **Pensament computacional** és un instrument per a resoldre de manera eficient problemes matemàtics i situacions reals que poden ser tractades a través d'un algoritme.

Pensament Computacional

Competència específica 4.

Implementar algoritmes computacionals organitzant dades, descomponent un problema en parts, reconeixent patrons i emprant llenguatges de programació i altres eines TIC com a suport per a resoldre problemes i afrontar desafiaments de l'àmbit social i d'iniciació als àmbits professional i científic.

En **finalitzar l'ESO**, l'alumnat hauria d'haver desenvolupat habilitats en la programació per blocs i l'ús d'eines TIC que ajudaren a dissenyar, implementar i executar els seus programes, i que li **permeteren aplicar el pensament computacional** per a resoldre problemes de connexió i reflexió que impliquen organitzar conjunts de dades, reconèixer patrons, descompondre en parts o simplificar, estructurar i abstraure situacions.

Pensament Computacional

Els llenguatges propis de la tecnologia i la digitalització es fonamenten en **models matemàtics i en el pensament computacional**.

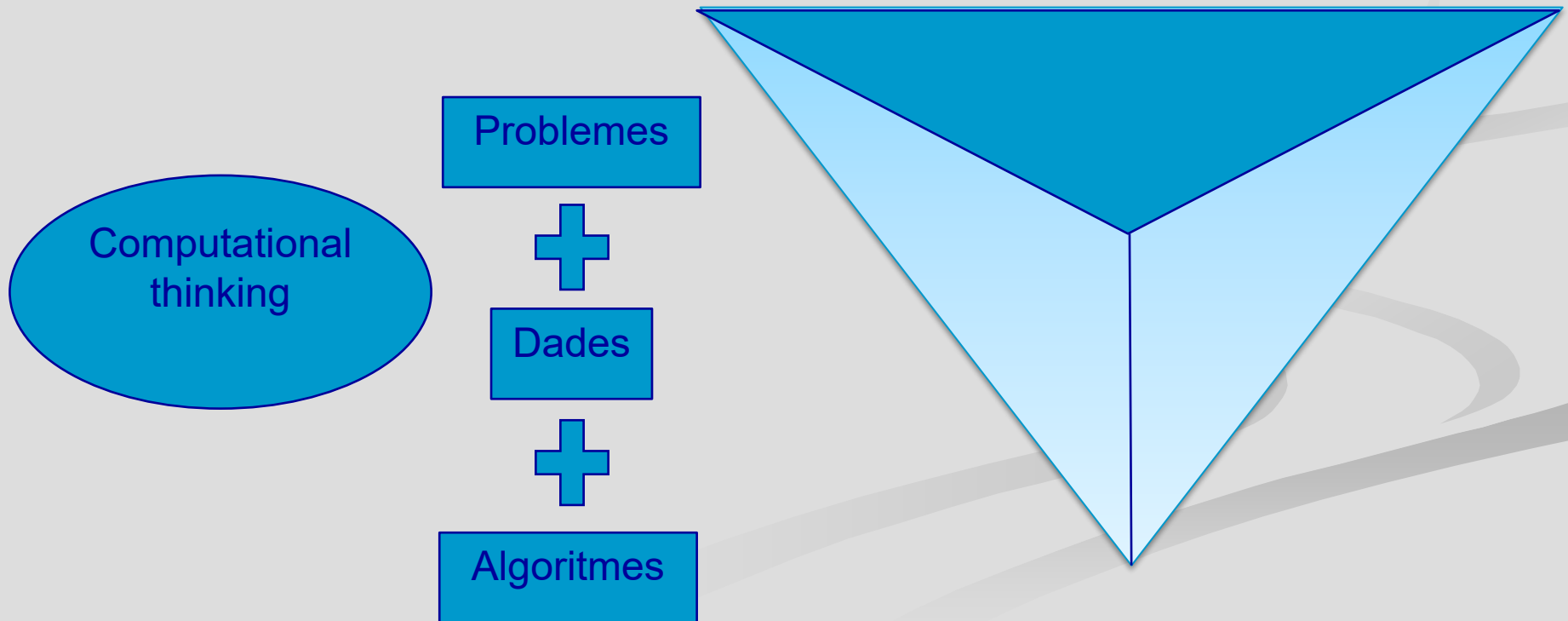
Bloc 8. Pensament computacional

El Pensament computacional permet desenvolupar tècniques i estratègies per a obtenir solucions eficients utilitzant seqüències d'ordres.

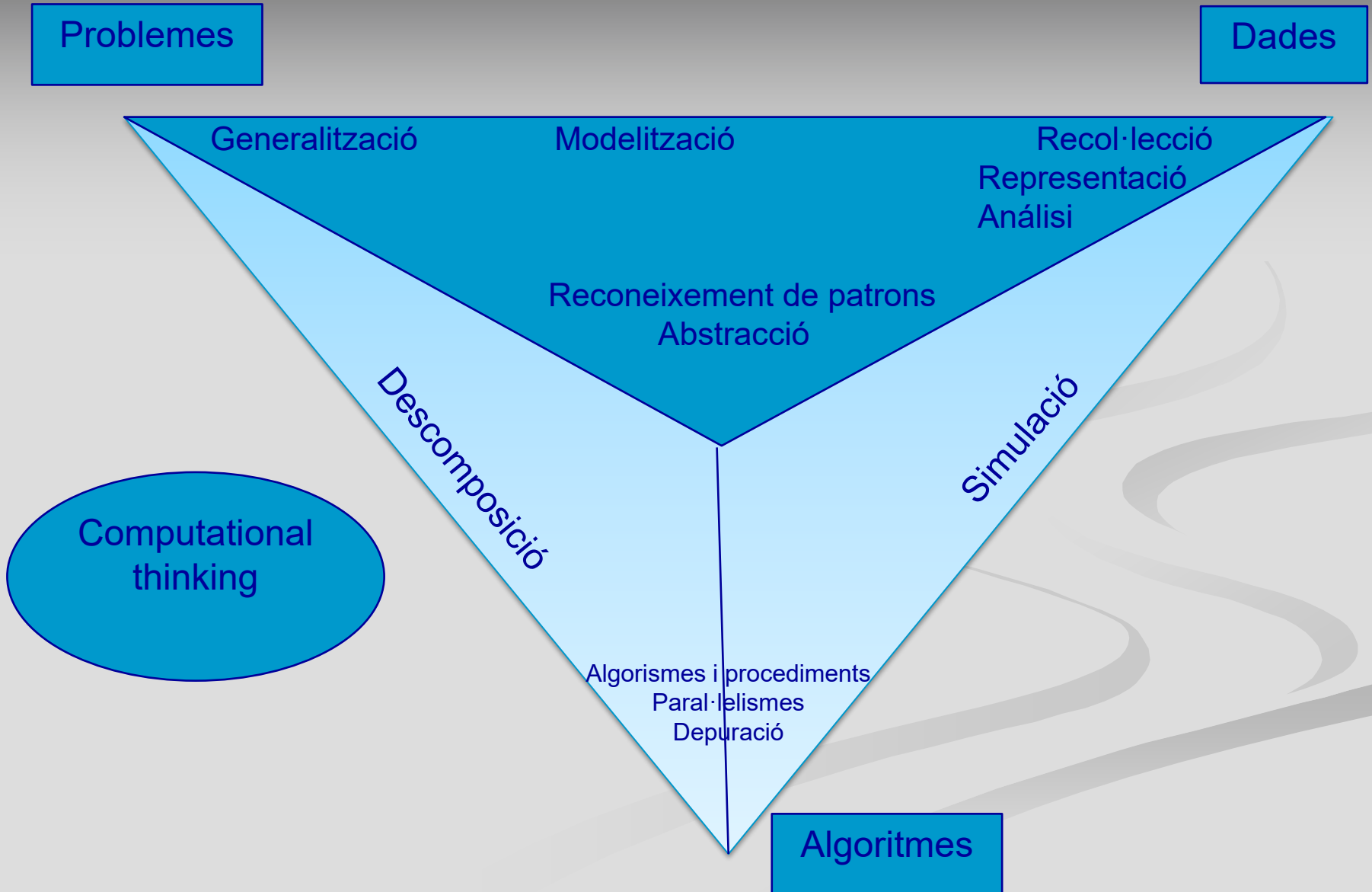
La Royal Society (2012) va proposar que “**el pensament computacional és el procés de reconèixer aspectes de la computació al món que ens envolta i aplicar eines i tècniques de la informàtica per comprendre i raonar sobre sistemes i processos tant naturals com artificials**” (p 29, [traducció pròpia]).

Pensament Computacional

El pensament computacional es la manera de raonar que ens permeteix afrontar un problema sobre dades amb l'objectiu que un ordinador el resolga (Diaz y Palop, 2023)

X JORNADA D'ESCACS I EDUCACIÓ

Escacs i matemàtiques

Quina **importància té els escacs a la matemàtica**? Es pot assenyalar que els escacs contribueixen en gran mesura a **augmentar la capacitat de resolució de problemes matemàtics** als estudiants. Amb la pràctica continuada d'aquest joc, el cervell predisposa les seves habilitats per resoldre aquests problemes.

Probabilitats (de moviment dels escacs...)

Algoritmes (els escacs estan compostos per algoritmes)

Geometria (per exemple en el taulell dels escacs)

Aritmètica (valors relatius)

Resoldre tot tipus de problemes matemàtics

Escacs i matemàtiques

Les matemàtiques amagades a la puntuació ELO dels escacs:
Teoria de la Probabilitat (Més complet per a secundària)

Article: Las matemáticas escondidas en la puntuación Elo del ajedrez por Julio Benítez y Alicia Roca . La Gaceta de la RSME, Vol. 21 (2018), Núm. 3, Págs. 517–525

<https://gaceta.rsme.es/abrir.php?id=1467>

Escacs i matemàtiques

L'Elo és un sistema de classificació que s'utilitza àmpliament en esports mentals com l'escacs, el go i altres jocs competitius.

Aquest sistema va ser desenvolupat pel físic i matemàtic hongarès Arpad Elo a la dècada de 1960 i des d'aleshores ha esdevingut el sistema de puntuació més popular i reconegut en aquests esports.

L'Elo serveix per assignar una valoració numèrica a la força relativa dels jugadors.

Escacs i matemàtiques

Còm calcular ELO

El càlcul de l'Elo en l'escacs es basa en la diferència de valoració entre els jugadors i el resultat de la partida. A continuació, t'explico com es calcula l'Elo utilitzant aquesta fórmula:

1. Calcular l'expectativa: Abans de la partida, es calcula l'expectativa de cada jugador per guanyar la partida en funció de les seves valoracions Elo. L'expectativa es calcula utilitzant la següent fórmula:

$$\text{Expectativa} = 1 / (1 + 10^{((\text{Elo oponent} - \text{Elo jugador}) / 400)})$$

On:

"Elo oponent" és la valoració Elo de l'oponent.

"Elo jugador" és la valoració Elo del jugador.

X JORNADA D'ESCACS I EDUCACIÓ

Escacs i matemàtiques

2. Determinar el resultat de la partida: El resultat de la partida s'expressa en una de les següents formes:
1: Victòria del jugador. 0: Derrota del jugador. 0.5: Empat entre el jugador i l'oponent.
3. Calcular el canvi d'Elo: A continuació, es calcula el canvi d'Elo del jugador basat en el resultat i l'expectativa:

$$\text{Canvi d'Elo} = K * (\text{Resultat} - \text{Expectativa})$$

On: "K" és un factor de correcció que depèn del nivell de joc i d'altres factors.

4. Actualitzar l'Elo del jugador: Finalment, s'actualitza la valoració Elo del jugador sumant el canvi d'Elo al valor anterior:

$$\text{Elo jugador nou} = \text{Elo jugador antic} + \text{Canvi d'Elo}$$

Escacs i matemàtiques

Puntuación Glichko

[https://es.wikipedia.org/wiki/Sistema de puntuaci3n Glichko](https://es.wikipedia.org/wiki/Sistema_de_puntuaci3n_Glichko)

Puntuación Glichko 2

<https://thezugzwangblog.com/glichko-2/>

Situacions d'Aprenentatge

5è de Primària

TEMARI

En totes es treballa el **càlcul mental**. **Exercicis al final dels temes.**

1. Suma i Resta. Valor posicional de les cifres
2. Multiplicació i potencia. Propietats. Potències, de 10 (**història dels escacs**)
3. Divisions. Proves i 10, 100...
4. Fraccions. Termes, numero natural i mixte. **A partir del taulell i fitxes per ell, fraccions**
5. Operacions amb fraccions. Equivalents, simplificació, suma i resta. (**Es pot convinar amb l'anterior**)
6. Nombres decimals
7. Multiplicació i divisió dels nombres decimals. (**Es pot convinar amb l'anterior**)
8. Unitats longitud, massa i capacitat
9. El temps. Sistema sexagesimal. (**El rellotge en els escacs**)
10. Figures planes. Polígons
11. Àrees i perímetres. Circumferència
12. Estadística i probabilitat. (**taules de resultats, gràfics mitjana i probabilitat, segur i impossible**)

Situacions d'Aprenentatge

En totes les situacions d'Aprenentatge es treballa el **càlcul mental**. **Exercicis al final dels temes.**

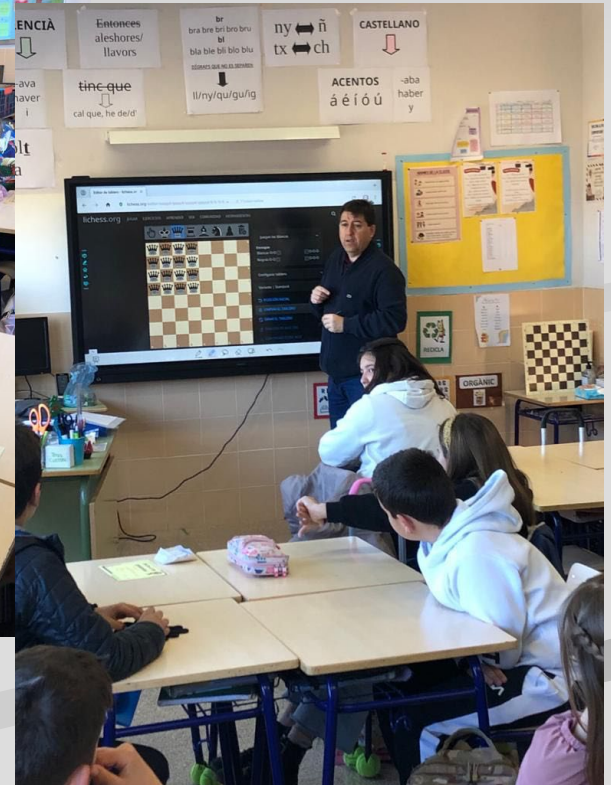
- Multiplicació i potencia. Propietats. Potències, de 10 (**història dels escacs**) (T2)
- Fraccions. Termes, número natural i mixte. **A partir del taulell i fitxes per ell, fraccions** i Operacions amb fraccions. Equivalents, simplificació, suma i resta. (T4 i 5)
- El temps. Sistema sexagesimal. (**El rellotge en els escacs**) (T9)
- Estadística i probabilitat. (**taules de resultats, gràfics mitjana i probabilitat, segur i impossible**) (T12)

Fer l'estadística i probabilitat de les partides

X JORNADA D'ESCACS I EDUCACIÓ

Situacions d'Aprenentatge

X JORNADA D'ESCACS I EDUCACIÓ

Situacions d'Aprenentatge

Situacions d'Aprenentatge

6è de Primària

TEMARI

1. Nombres naturals i operacions
2. Potència i arrel quadrada. **(possible combinar amb els de 5é)**
3. Múltiples i divisors. Mcm i mcd
4. Fraccions. Les raons. Reduir a comú denominador. **(Simplificar, continuació dels anteriors)**
5. Nombres decimals. Comparacions, operacions. **(Es pot continuar al de 5é)**
6. Proporcionalitat i percentatges. Càlculs i escales. **(Es pot utilitzar com a pas previ de la probabilitat i la combinatòria)**
7. Nombres enters. Coordenades. **(Treballar el taulell)**
8. Angles.
9. Unitats de mesura. Longitud, massa i capacitat.
10. Unitats de superfície i volum.
11. Àrees i volums.
12. Estadística i probabilitat. Tipus de variables. Mesures descriptives i probabilitat. **(Continuar amb el tema de 5é)**

Situacions d'Aprenentatge

6è de Primària

- Potència i arrel quadrada. **(possible combinar amb els de 5é) (T2)**
- Fraccions. Les raons. Reduir a comú denominador. **(Simplificar, continuació dels anteriors) (T4)**
- Proporcionaltat i percentatges. Càlculs i escales. **(Es pot utilitzar com a pas previ de la probabilitat i la combinatòria) (T6)**
- Nombres enters. Coordenades. **(Treballar el taulell) (T7)**
- Estadística i probabilitat. Tipus de variables. Mesures descriptives i probabilitat. **(Continuar amb el tema de 5é) (T12)**

Fer l'estadística i probabilitat de les partides

Conclusions

1. Utilitat (i obligació) dels escacs en matemàtiques
2. La quantitat de software que hi ha per a treballar escacs i matemàtiques
3. Es pot incloure amb les ODS i en el pensament computacional (algoritmes també)
4. On estem per a la implantació, per exemple en la temàtica del pensament computacional
5. Es pot preparar l'assignatura de valors en diferents nivells amb l'ús només dels escacs

***I que encara que apareixen els escacs en molts llocs,
pareix que estem en un procés de ZUGZWANG***

Referències

R. Villar Pajares (2010). Matemáticas y Ajedrez. Universidad de la Rioja.

Bravo Sáenz, D. Utilización del ajedrez para la enseñanza de las matemáticas (2015), TFG.

Foley, J., Atkins, R., Santos, C., Harastová, V. 50 Exercicis d'Escacs i Matemàtiques per a les Escoles.

Gairín Sallán, J., i Fernández Amigo, J. (2010). Enseñar matemáticas con recursos de ajedrez.

*“EL AJEDREZ ES UN PROCESO MUY
ADICTIVO, UN FÁRMACO POSITIVO PARA
LOS NIÑOS”*

RAYMOND KEENE, GM

UNIVERSITAT
JAUME·I

X JORNADA D'ESCACS I EDUCACIÓ

Perquè els escacs i les aplicacions informàtiques es poden usar per fer matemàtiques. Aplicació a l'educació primària

Pablo Juan

María Santágueda

Ana M. Lluch